



Õiguskantsler

Pr Anu Möldri  
Viru Vangla  
viruv.info@just.ee

Teie nr

Meie 24.05.2016 nr 7-4/151058/1602270

### **Valvurite viibimine kinnipeetava meditsiinilise läbivaatuse juures**

Austatud proua direktor

Avaldaja palus kontrollida Viru Vangla tegevust seoses valvurite viibimisega tema meditsiinilise läbivaatuse juures.

Vangla praktika, mille kohaselt jälgivad valvurid alati visuaalselt kinnipeetavate kambrites toimuvaid terviseuuringuid, ei ole kooskõlas privaatsuse ja konfidentsiaalsuse põhimõtetega. Nende põhimõtete mittejärgimine seab kahtluse alla vangla meditsiinipersonali sõltumatuse, samuti väärkohtlemise ennetamisele suunatud rahvusvaheliste soovitude järgimise vangla poolt.

See ei tähenda siiski, et kinnipeetavate meditsiinilise läbivaatuse juures valvurite viibimine ei ole ühelgi juhul põhjendatud. Meditsiinitöötaja ja vangla üldine julgeolek kaaluvad üles kinnipeetava kui patsiendi õiguse privaatsusele ja konfidentsiaalsusele, kui kinnipeetava käitumine vangistuse ajal on olnud väljakutsuv, ähvardav või vägivaldne. Samuti siis, kui kinnipeetava valduses on olnud keelatud esemeid või ta on proovinud selliseid esemeid enda valdusesse saada.

Ainuüksi kinnipeetava riskihindamise tulemusena kõrgohtlikuks tunnistamine ja tema aimatav negatiivne meelestatus töökohustuse täitmise osas, nagu see oli avaldaja puhul, ei ole piisavad õigustamaks vangla sekkumist arsti-patsiendi suhetesse.

VangS § 49 lg 1 järgi on tervishoid vanglas riigi tervishoiusüsteemi osa. Vangla meditsiinipersonali ja kinnipeetavate suhe on arsti-patsiendi suhe, milles vangla meditsiinipersonalil tuleb järgida samu kutse-eetika nõuded, mida on kohustatud järgima nende kolleegid oma töös väljaspool vanglat.

Meditsiinitöötaja peab olema sõltumatu ning edendama ja kaitsma inimese tervist. Selle eelduseks on kõikide patsientide võrdne kohtlemine. Usulised, rahvuslikud, sotsiaalsed ja poliitilised tegurid ei tohi meditsiinitöötajat tema kohustuste täitmisel mõjutada. Need põhimõtted kohustavad meditsiinipersonali suhtuma kinnipeetavatesse eelkõige kui patsientidesse mitte kui kurjategijatesse. Kinnipeetavate patsientidena kohtlemise lähtepunktiks on vangla meditsiinipersonali selge arusaam ja veendumus, et arsti-patsiendi vahelise

usaldussuhte tekkimiseks on ka vangla tingimustes hädavajalik järgida privaatsuse ja konfidentsiaalsuse põhimõtteid.<sup>1</sup>

Lisaks meditsiinipersonalile ei tohiks vanglas tervishoiuteenuste osutamise juures viibida kõrvalisi isikuid. Seda põhimõtet rõhutab [Mandela reeglite](#) art 31, [Bangkoki reeglite](#) art 11.2 ning ka [Euroopa vanglareeglistiku](#) art 42.3(a).

Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) on seisukohal, et kõik terviseuuringud peavad toimuma väljaspool vanglaametnike kuuldeulatust ning välja arvatud juhul, kui meditsiinipersonal konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades selgesõnaliselt soovib vastupidist, ka väljaspool vanglaametniku nägemisulatust.<sup>2</sup> CPT rõhutab, et vanglaametnike kohalolu tervishoiuteenuste osutamise ajal kahjustab arsti-patsiendi vahelise usaldussuhte tekkimist. Samuti võib see hoida tagasi isikut oma tervise (sh väärkohtlemise) kohta infot avaldamast.<sup>3</sup>

CPT on selgelt tauninud meditsiinilise läbivaatuse juures süstemaatilist vanglaametnike kohalviibimist. Seda ka tugevdatud järelevalvet vajavatele kinnipeetavatele tervishoiuteenuse osutamisel.<sup>4</sup>

Sama seisukohta on CPT väljendanud ka seoses 2012. aasta visiidiga Viru Vanglasse ning tungivalt soovitanud vanglal julgeoleku tagamiseks otsida meditsiinilise konfidentsiaalsuse põhimõttega kooskõlas olevaid alternatiivseid lahendusi.<sup>5</sup>

Valvurite juures viibimise vajadust vähendab meditsiinipersonali täiendav väljaõpe. Eeskätt tuleks arendada meditsiinitöötajate ametialaseid oskusi pingeliste ja keeruliste olukordade lahendamiseks, vägivalla vältimiseks ja vajadusel selle ohjeldamiseks.<sup>6</sup> Vangla julgeoleku ja meditsiinilise konfidentsiaalsuse tagamist tasakaalustaks ka meditsiinipersonali häirenupuga vms kutsungisüsteemiga varustamine.<sup>7</sup>

Kogutud materjalidest selgub, et avaldajale teostati meditsiiniline läbivaatus tema kambri 10.08.2015 ja 26.08.2015, et teha kindlaks avaldaja töövõimelisus. 10.08.2015 viibisid kaks valvurit kambri avatud ukse juures ning visuaalselt jälgisid läbivaatust. 26.08.2015 läbivaatusel viibis üks valvur kambri umbes sammu kaugusel uksest ning teine valvur oli kambri ukse juures.

Loomulikult tuleb ka kambri tervishoiuteenuse osutamise korral tagada tervishoiutöötajate julgeolek ja välistada kambri kinnipeetava juures viibiva tervishoiutöötaja töövahendite õigussvastane sattumine kinnipeetava valdusesse.

<sup>1</sup> Vt ÜRO piinamise ja muu julma, ebainimliku ja alandava kohtlemise ja karistamise efektiivse uurimise ja dokumenteerimise käsiraamat (nn [Istanbuli protokoll](#)), p 56; [Good governance for prison health in the 21st century](#). UNODC, WHO/Europe, 2013, pp 3-5; A. Coyle. [Standards in prison health: the prisoner as a patient](#). WHO/Europe, 2014, pp 6-10; A. Lehtmets, J. Pont. [Prison health care and medical ethics](#). COE, 2014, pp 12-14; [Arstieetika käsiraamat](#). Maailma Arstide Liit, 2007, lk 42; [Eesti arstieetika koodeks](#) p 4.

<sup>2</sup> Vt viimati [CPT aruanne](#) 2015. aasta visiidi kohta Kreekasse, p 50; [CPT aruanne](#) 2015. aasta visiidi kohta Bulgaariasse, p 49; [CPT aruanne](#) 2014. aasta visiidi kohta Gruusiasse, p 28; [CPT aruanne](#) 2014. aasta visiidi kohta Austriasse, p 46.

<sup>3</sup> [CPT aruanne](#) 2014. aasta visiidi kohta endisesse Jugoslaavia Makedoonia vabariiki, p 75.

<sup>4</sup> Vt viimati [CPT aruanne](#) 2014. aasta visiidi kohta Bulgaariasse, p 102.

<sup>5</sup> [CPT aruanne](#) 2012. aasta visiidi kohta Eestisse, p 86.

<sup>6</sup> [CPT standardid](#), III osa, pp 71-77.

<sup>7</sup> A. Lehtmets, J. Pont. [Prison health care and medical ethics](#). A manual for health-care workers and other prison staff with responsibility for prisoners' well-being. Council of Europe, 2014, p 13.

Vastavalt rahvusvahelistele nõuetele tuleb iga juhtumit hinnata eraldi ja valida konkreetsel juhul vajalik meede.

Vangla viidatud Tartu Ringkonnakohtu 26.08.2014 otsus nr [3-12-270](#) kehtib konkreetse kinnipeetava suhtes, keda on vanglakaristuse kandmise ajal korduvalt karistatud vägivalda eest võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes. Lisaks on kinnipeetavat karistatud kaaskinnipeetavale kehavigastuste tekitamise eest. Kirjeldatud kinnipeetava käitumine vangistuse ajal on olnud vägivaldne, mistõttu valvurite meditsiinilise läbivaatuse juures viibimine oli põhjendatud. Kohtu seisukohta ei saa käsitada õigustusena meditsiinilise läbivaatuse juures viibimiseks kõikide kinnipeetavate puhul.

Käsitletavas asjas ei ole teada, et avaldaja oleks olnud enne 10.08.2015 ja 26.08.2015 meditsiinilist läbivaatust füüsiliselt või verbaalselt vägivaldne. Ka ei ole andmeid selle kohta, et ta oleks varasemalt meditsiinitöötajat püüdnud enda kasuks mõjutada või teda ähvardanud. Keelatud esemete/ainete omamise või nende enda kätte saamise katsete kohta pole samuti teavet.

Arvestades kambri suurust, ei ole julgeoleku tagamiseks olulist vahet, kas valvur vaatab meditsiinilist läbivaatust pealt või ootab avatud kambriukse taga. Avaldaja ärritumisel hääle tõstmist kuuleksid valvurid sama hästi ka kambri avatud ukse juures viibides, kuid mitte läbivaatust visuaalselt jälgides.

On vähetõenäoline, et meditsiinitöötaja ei märkaks tema töövahendite sattumist kinnipeetava kätte. Kui selline olukord tekib või kahtlus on, saab meditsiinitöötaja kutsuda kambri vahetus läheduses viibivaid valvureid või teavitada neid töövahendite võimalikust sattumisest kinnipeetava kätte pärast läbivaatust. Keelatud esemete/ainete kinnipeetava kätte sattumise kahtluse korral on valvuritel võimalik kinnipeetavat ja tema kambrit pärast meditsiinitöötaja külastust läbi otsida. Kui esineb kahtlus, et kinnipeetav on peitnud enne meditsiinitöötajaga kohtumist keelatud esemeid/aineid, on vanglal enne läbivaatust samuti võimalik nii kinnipeetav kui tema kamber läbi otsida. Eelneva valguses ei ole avaldaja meditsiinilise läbivaatuse visuaalse jälgimise vajalikkus olnud piisavalt veenev.

Palun vanglal muuta praktikat ning edaspidi kaaluda igal üksikjuhul meditsiinilise läbivaatuse juures valvurite viibimise põhjendatust, lähtudes seejuures võimalikest alternatiividest, mis aitavad tasakaalustada meditsiinitöötaja ja vangla julgeoleku ning meditsiinilise konfidentsiaalsuse tagamise vajalikkust. Ootan tagasisidet soovitusel 27.06.2016.

Lugupidamisega

*/allkirjastatud digitaalselt/*

Ülle Madise

Koopia: Justiitsministeerium, Tallinna Vangla, Tartu Vangla

Ksenia Žurakovskaja-Aru 693 8404  
Ksenia.Zurakovskaja-Aru@oiguskantsler.ee